

Esipuhe

Uskonto ja parantaminen

Terveys on suomalaisia arvoja ja onnellisuutta mittaavissa tutkimuksissa yksi tärkeimmistä hyvää elämää määrittävistä tekijöistä. Suomalainen terveyskulttuuri on rakentunut hyvinvointivaltion tuottamalle järjestelmälle, jossa terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitäminen sekä sairauksien parantaminen on lähtökohtaisesti valtion tehtävä ja jossa kansalaiset ovat keskenään yhdenvertaisia. Tämän käsityksen rinnalle on viime vuosikymmenien aikana noussut uusi markkinavetoinen terveys- ja hyvinvointikulttuuri, jossa kirjava joukko toimijoita tarjoaa erilaisia terveys- ja hyvinvointipalveluita. Näillä markkinoilla kilpailevat myös erilaiset uskomushoidot (esim. reiki, energiahoidot, inkarnaatioterapia) sekä uushenkisyyden alaisuuteen lukeutuvat kokonaisvaltaiseen mielen ja kehon hyvinvointiin keskittyvät liikkeet (esim. jooga, mindfulness, meditaatio, enkelihenkisyys), jotka tarjoavat vaihtoehtoisia parantamiskeinoja perinteisen lääketieteen

rinnalla tai sen vastapainoksi. Kaikilla edellä mainituilla on taustansa joko idän uskonnollis-filosofisissa tai lännen esoteerisissa traditioissa.

Uskonnon, uskonnollisten uskomusten ja parantamisen välinen suhde on monimuotoinen. Joidenkin tutkimusten mukaan uskonnollisuudella (myös henkisyydellä) on myönteinen vaikutus terveyteen, mikä selittyisi fysiologisilla ja psykologisilla tekijöillä, esimerkiksi ruokavaliolla, päihteistä pidättäytymisellä, positiivisella minäkuvalla, kokemuksella elämän merkityksellisyydestä ja tarkoituksellisuudesta sekä sosiaalisella osallistumisella. Toisaalta uskonnollisiksi luettavilla ilmiöillä voi olla myös kielteisiä ja hyvinkin vakavia terveysvaikutuksia, esimerkiksi näkemys, jonka mukaan sairaus tai mielen-terveydellinen ongelma johtuu synnistä tai paholaisesta. Luottamus ihmeparannukseen tai uskomushoitojen tehoon vakavan sairauden yhteydessä voi johtaa vakaviin seurauksiin.

Myös terveyden ja onnellisuuden ihannointiin liittyy monia vääristyneitä elementtejä.

Tämän *Teologisen Aikakauskirjan* teemanumero keskittyy uskonnon ja parantamisen välisiin monimuotoisiin yhteyksiin historiassa ja nykyään. Numero on toteutettu yhteistyössä teologi.fi-julkaisun kanssa. Kirjoitukset osoittavat, että ihminen on kautta historian etsinyt hyvinvointiaan parantavia keinoja uskonnosta ja sen käytänteistä. Erilaiset uskomukset ihmisen omaan toimintaan tai jonkin ulkopuolisen voiman apuun eivät juurikaan ole muuttuneet historian kuluessa, kuten Susanna Niirasen artikkeli myöhäiskeskiaikaisista kansankielisistä resepteistä osoittaa. Reseptit levittivät lääketieteellistä tietoa ja perinteitä laajalle yleisölle. Lääkinnän lisäksi ne sisälsivät ohjeita ruokavaliosta sekä rukousten ja tekstimuotoisten amulettien käytöstä parantamisen yhteydessä.

Elisa Mikkola tarkastelee modernia ushenkisyyteen liittyvää enkeliuskoa. Artikkeliperustuu pienimuotoiseen kyselytutkimukseen ja osallistavaan tarkkailuun, jotka kirjoittaja toteutti irlantilaisen enkelinäkijän Lorna Byrnen Helsingin vierailun yhteydessä vuosina 2011 ja 2015. Tilaisuuksiin osallistujat olivat pääosin hyvin koulutettuja, naimisissa olevia keski-ikäisiä naisia. Tutkimuksessa he kuvaavat, kuinka enkelit toimivat tiedon ja viestin välittäjinä, tarjoavat tukea ja lohdutusta sekä auttavat päivittäisessä elämässä.

Kasvaneen rokotusvastaisuuden syitä Euroopassa ovat muun muassa pyrkimys mahdollisimman luonnonmukaiseen ja lääkkeettömään elämään, pelko rokotteiden mahdollisista sivuvaikutuksista sekä dis-informaatio, jopa tietämättömyys. Erityisesti tuhkarokko on aiheuttanut viime vuosien aikana vakavia epidemioita ja kuolemantapauksia ympäri Eurooppaa. Carolin Ahlvik-Harju tarkastelee rokotuskielteisyyttä Pohjanlahden rannikolla sijaitsevan Luodon kunnan vanhempien

keskuudessa toteuttamansa pienimuotoisen tutkimuksen valossa. Hänen mukaansa vanhempien rokotusasenteita tulee tarkastella eksistentiaalisina kertomuksina ja yhteydessä laajempaan näkökulmaan vanhemmuudesta ja elämän merkityksellisyydestä.

Riku Hämäläinen esittelee Pohjois-Amerikan alkuperäiskansojen parantamismenetelmiä, jotka ovat kiinteä osa uskonnollisia perinteitä. Yhteistä kaikkien alkuperäiskansojen parantamisprosesseille on vuorovaikutus ihmisten ja yliluonnollisen voiman välillä. Koska sairaudet ovat seurausta tasapainon järkkymisestä, spesialistit eli tietäjät vastaavat vuorovaikutuksesta sairaan ja yliluonnollisen voiman välillä. Heillä on hallussaan myös tieto, taito ja keinot parantamiseen.

Tuija Hovin katsauksessa siirrytään helluntailais-karismaattiseen kristillisyyteen, jossa parantavalla rukoilulla on keskeinen sija. Artikkelissa tarkastellaan erityisesti maailmanlaajuista Healing Rooms -liikkeen rukousklinikoita sekä ruumiillisuuden ja koskettamisen keskeisyyttä parantamisessa. Parantamisessa korostetaan terveyden suhteellisuutta; parantumisessa ei ole kysymys ehdottoman sairaudettomasta tilasta vaan tasapainosta ja riittävän hyvinvoinnin saavuttamisesta sairaudesta huolimatta. Sairaus ei siis rajoita parantumisen kokemusta.

Kirjallisuutta-osiossa arvioidaan teemaan liittyvää kirjallisuutta, joissa tarkastellaan muun muassa Uuden testamentin hulluutta käsittelevien tekstien uudenlaisia lukutapoja, kurjistuneiden mielenterveyspalveluiden nykytilaa ja parantamismahdollisuuksia Suomessa sekä ruumiillisuuden merkitystä lääketieteen ja uskonnon (myös islamin) näkökulmasta.